

Roll No.....

708 2014-15

Total No. of Pages : 5

Total No. of Questions : 7

उत्तरमध्यमा द्वितीयखण्ड

विषय कोड : 810

ज्योतिषम्

चतुर्थप्रश्नपत्रम्

समय : 3 घण्टे

पूर्णांक : 100

निर्देशाः —सर्वे प्रश्नाः समाधेयाः।

(वस्तुनिष्ठप्रश्नाः)

1. विकल्पोचितं देयाः —

5

(i) ग्रहलाघवस्य मङ्गलाचरणे कं वृत्तं वर्तते ?

(अ) मालिनी

(ब) वसन्ततिलका

(स) उपजाति

(ii) रुद्राः इति शब्दस्य कः संकेतार्थः ?

(अ) 11

(ब) 12

(स) 13

(द) 14

(iii) चन्द्रोच्चः कस्यां राशौ भवति ?

(अ) सिंहे

(ब) कर्के

(स) मीने

(द) वृषे

(iv) अर्हगणे कति भक्तं अंशः प्राप्यते ?

(अ) नव

(ब) पञ्च

(स) सप्त

(v) रात्रार्द्धं द्विगुणं किं भवति ?

(अ) दिनमानं

(ब) रात्रिमानं

(स) अहोरात्रम्

2. रिक्त स्थानानि पूरयत् -

5

(करणानि, स्वाद्रि, सौभाग्यः, क्षेपकः, यमकुभिः)

(1) यद्यप्य कार्ष्णकरवः.....धीराः।

(2) शैलाः पञ्चभुवो यमाब्धय इमेऽथ.....कथ्यते।

(3) गणमनुहतिरिन्दुः.....भूभागहीनाः।

(4) विष्कम्भः प्रीतिरायुष्मान्.....शोभनस्तथा।

(5) भक्ता व्यर्क विधोर्लवा.....पातातिथिः स्यात्फलम्।

3. शुद्धवाक्यानां समक्षे सत्यम् अशुद्धवाक्यानां समक्षे असत्यम् इति लेखनीयम्—

5

- (1) राशयः एकादश भवन्ति।
- (2) नक्षत्राणि विंशतिः।
- (3) पञ्चमभावेषु विद्यास्थानं भवति।
- (4) ग्रहाः सूर्यादेव प्रकाशं लभन्ते।
- (5) ग्रहेषु सूर्यस्य प्राधान्यमुक्तम्।

4. युगम मेलनम् —

5

(1) बुधो	—	गुरुभार्गवौ
(2) सचिवौ	—	राजकुमारश्च
(3) प्रेष्यको	—	भानुपुच्छकौ
(4) सेनासु	—	रविपुत्रश्च
(5) सूर्योग्रहाणां	—	राजामन्यते

5. एकेन शब्देन उत्तरं देयम् -

5

- (1) आर्यभट्टः कः आसीत् ?
- (2) रात्रिमान दिनमान योगः कथम्।
- (3) कति नक्षत्राणि भवन्ति ?
- (4) ग्रहलाघवं कस्य कृतिः ?
- (5) गणेश दैवज्ञः का कृतिः ?

(लघूत्तरीयप्रश्नाः)

6. (क) चन्द्रमा मन्दफलः कः अस्ति ?

8

अथवा

अहर्गणोत्थमङ्गल स्पष्टं करोत।

(ख) अंशादि राहु स्पष्टं करोत।

8

2.

अथवा

अहर्गणोत्पन्नचन्द्रोच्च सिद्धं करोत।

(ग) तिथि नक्षत्राणां परिचयो देयः।

6

(घ) सूर्य चन्द्रयोः गतिः स्पष्टीकरणीयाः।

8

अथवा

सूर्यादिग्रहाणां नामोल्लेखनीयाः।

(दीर्घोत्तरीयप्रश्नाः)

ages : 5

ions : 7

1. (क) यत्र प्राणिनः वसन्ति तद् वास्तु इति व्युत्पत्त्या गृहनिर्माणयोग्या भूमिः वास्तुशास्त्रेण निरूप्यताम्।

15

अथवा

राश्यादि क्षेपकनिर्देशः लिखत।

- (ख) महाभारते ज्योतिषशास्त्रस्य किं स्वरूपं ? विलिख्यताम्।

15

₹ : 100

अथवा

बुधकेन्द्रानयनप्रकारः उदाहरणसहितं लिखत।

5

- (ग) ज्योतिषशास्त्रस्य तत्त्वानि विवेचनीयानि।

15